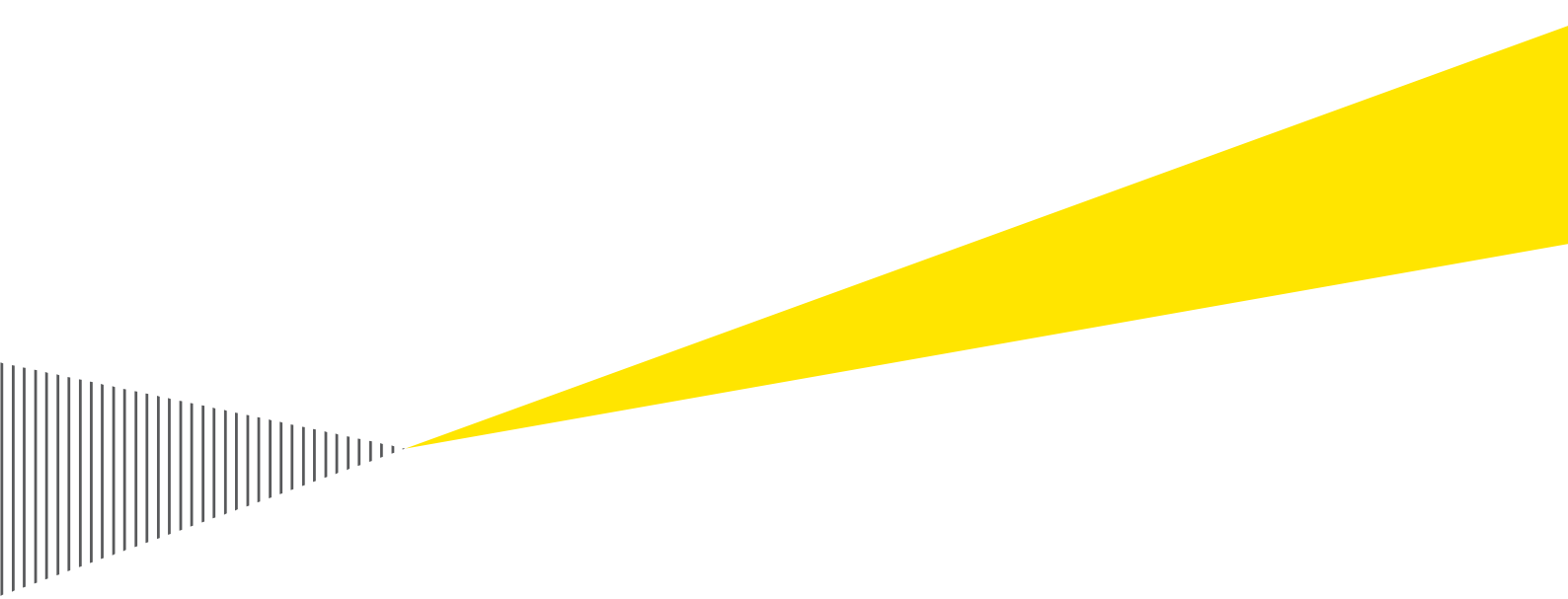

Valdemarsviks kommun

Samverkan kring barn och unga
med psykisk ohälsa

Building a better
working world

Innehållsförteckning

Sammanfattande bedömning och rekommendationer	2
1. Inledning	4
1.1. Bakgrund.....	4
1.2. Syfte och revisionsfrågor	4
1.3. Metod och ansvarig nämnd/styrelse	4
2. Revisionskriterier	5
2.1. Skollagen (2010:800)	5
2.2. Socialtjänstlagen (2001:453)	5
2.3. Kommunfullmäktiges mål- och budget 2018–2020	5
2.4. Folkhälsostategi	5
3. Insatser för barn och unga med psykisk ohälsa	6
3.1. Politisk och organisatorisk ansvarsfördelning	6
3.2. Kommunens förebyggande arbete	7
3.3. Kommunens åtgärdande insatser.....	7
3.4. Intern samverkan	10
4. Samverkan med Region Östergötland	12
4.1. Samverkan kring folkhälsoarbetet	13
4.2. Samverkan för regional utveckling av vård och omsorg.....	13
4.3. Överenskommelse om samverkan kring personer med psykisk funktionsnedsättning och personer med missbruk.....	16
4.4. Samverkan med regionens ordinarie verksamhet.....	16
5. Samverkan med andra externa aktörer	17
6. Kommunstyrelsens uppföljning	18
7. Svar på revisionsfrågor	19
Källförteckning	23

Sammanfattande bedömning och rekommendationer

På uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Valdemarsviks kommun har EY genomfört en granskning med syfte att bedöma om kommunstyrelsen säkerställer en ändamålsenlig och effektiv intern och extern samverkan kring barn och unga med psykisk ohälsa eller risk för psykisk ohälsa. Området regleras ur olika aspekter av såväl socialtjänstlagen som skollagen.

För att samverkan ska vara ändamålsenlig är det viktigt att det finns en tydlig styrning på alla nivåer. Att vara en kommun med en god och jämlik folkhälsa är kommunfullmäktiges övergripande mål för arbetet. I granskningen har vi sett att kommunstyrelsen i samverkan med regionen under 2018 har vidtagit åtgärder för att förbättra det strategiska arbetet. Kommunfullmäktige antog i september 2018 *Strategi för en god och jämlik folkhälsa i Valdemarsvik 2018–2022*. Vi bedömer att det är ett positivt steg på väg mot ett mer strategiskt och sammanhållet arbete. Det är dock viktigt att kommunstyrelsen ser till att det framöver knyts mål och handlingsplaner till denna som är till stöd både i genomförande och uppföljning. Det är också viktigt att de planerade egna insatserna ställs i relation till de handlingsplaner och överenskommelser som redan utarbetats kring psykisk ohälsa inom länets samråd. Det handlar både om att samordna arbetet för att bedriva effektiv verksamhet men också om att förvissa sig om en tydlig ansvarsfördelning mellan parterna.

För en ändamålsenlig samverkan är det viktigt med gemensamma strukturer. Vi har noterat att det förekommer ett stort antal olika formaliserade samverkansgrupper, råd, nätverk och forum för erfarenhetsutbyte både inom kommunen och mellan kommunen och andra aktörer. De möjliggör en kontinuerlig dialog kring både övergripande frågor och individärenden. Samsyn finns kring värdet av samverkan men vissa praktiska och kommunikativa problem förekommer, till exempel samarbetssvårigheter eller frånvaro från kallade möten, liksom strukturella hinder i form av sekretessfrågor och skiftande organisatoriska prioriteringar.

På operativ nivå finns i viss utsträckning verksamhetsbeskrivningar och flödesscheman som beskriver samverkan mellan kommunens verksamheter. Dessa har inte fastställts av kommunstyrelsen men är kända inom respektive verksamhet. Kommunstyrelsen gör inte någon strukturerad uppföljning av hur arbetet är organiserat eller vad målsättningarna är med denna samverkan. Kommunstyrelsen bör efterfråga uppföljning av hur arbetet är organiserat och vilka kostnader och effekter de olika samverkansformerna har för att närmare följa arbetet och försäkra sig om att de prioriterade insatserna gör nytta. Många av de samverkansforum som förekommer syftar till att samordna planering medan genomförande sker inom respektive verksamhet. Det är viktigt att kommunstyrelsen förvissas sig om att det finns kapacitet för genomförande av planerade åtgärder, både när det gäller lokala och länsgemensamma aktiviteter. För att sådan återkoppling ska kunna ske behövs en tydligare målbild för samverkan.

När det gäller externa aktörer är samverkan med regionen samt med närliggande kommuner de centrala parterna. Det finns ett samverkansavtal som styr hur det gemensamma strategiska arbetet är organiserat. Samråd sker på både politisk nivå och tjänstemannanivå, både länsövergripande och länsdelsvis. Vi bedömer att det finns en struktur som möjliggör att nödvändiga överenskommelser utarbetas och ingås. På operativ nivå finns det överenskommelser mellan kommunen och regionen kring personer med psykisk funktionsnedsättning och kring personer med missbruk. De riktar sig inte särskilt till barn och unga som målgrupp men omfattar även dessa. De överenskommelser som har ingåtts innebär flera åtaganden från kommunens sida. Det har också utarbetats en handlingsplan för arbetet med psykisk ohälsa där många av åtgärderna berör kommunen. Kommunstyrelsen behöver säkerställa att verksamheten har förutsättningar att arbeta i enlighet med de överenskommelser som ingåtts.

Utifrån granskningsresultatet rekommenderar vi kommunstyrelsen:

- ▶ Att säkerställa att arbetet med folkhälsostrategin sker enligt plan så att handlingsplaner med konkreta mål och åtgärder snarast kopplas till de fokusområden kommunfullmäktige har beslutat om.
- ▶ Att kommunens handlingsplan för psykisk ohälsa är förenlig med kommunens åtaganden i överenskommelser, arbetsplaner och handlingsplaner inom regionen, både avseende innehåll och avseende möjligheten att avsätta tillräckliga resurser för genomförande.
- ▶ Att efterfråga uppföljning av hur den egna organisationens samverkan kring barn och unga är organiserad inklusive effekter och kostnader av de olika samverkansformerna.
- ▶ Att i styrdokument eller utbildning förtydliga vilka sekretessregler som gäller mellan kommunens verksamheter som kommer i kontakt med barn och unga. Detta för att skapa en större förståelse och samsyn mellan kommunens verksamheter samt minska risken för att sekretesslagstiftningen kringgås.

1. Inledning

1.1. Bakgrund

Psykisk ohälsa har ökat bland unga i Sverige, i synnerhet bland flickor. I Valdemarsvik känner sig var fjärde elev i årskurs åtta deprimerad minst en gång i veckan enligt Region Östergötlands elevenkät *Om mig 2017*. Bland flickorna uppges mer än hälften att de upplever ångest varje vecka.

Både kommunen och regionen har flera verksamheter som stöttar och hjälper barn och unga som mår dåligt. Bland dem har elevhälsan och individ- och familjeomsorgen en särskilt framträdande roll genom både främjande, förebyggande och vårdande insatser. Samtidigt har alla som möter barn och unga i sin verksamhet en möjlighet att bidra till tidiga insatser genom att känna igen tidiga tecken på psykisk ohälsa och agera därefter. För att ge bra vård och stöd krävs en väl fungerande samverkan inom kommunen och mellan kommunen och regionen där utgångspunkten bör vara att sätta barnets behov i centrum. Barn, unga eller deras anhöriga som har behov av insatser från flera verksamheter ska inte själva behöva samordna insatserna.

Revisorerna har i sin risk- och väsentlighetsanalys bedömt att samverkan kring barn och unga med psykisk ohälsa eller risk för psykisk ohälsa är en viktig fråga att granska.

1.2. Syfte och revisionsfrågor

Syftet med granskningen är att bedöma om kommunstyrelsen säkerställer en ändamålsenlig och effektiv intern och extern samverkan kring barn och unga med psykisk ohälsa eller risk för psykisk ohälsa. Följande frågor besvaras:

- ▶ Har kommunstyrelsen fastställt mål, riktlinjer eller andra styrande dokument för sina verksamheter avseende samverkan kring barn och unga med psykisk ohälsa?
- ▶ Finns det fastställda samverkansavtal och överenskommelser mellan kommunen och regionen?
- ▶ Bedrivs det en ändamålsenlig och effektiv samverkan mellan de verksamheter som har ett direkt ansvar för barn och ungas psykiska hälsa?
- ▶ Finns det strukturer för att övriga verksamheter som möter barn och unga ska kunna bidra till förebyggande insatser?
- ▶ Är styrelsens uppföljning och interna kontroll tillräcklig för att säkerställa ändamålsenliga arbets- och samverkansformer mellan kommunens olika enheter samt mellan kommunen och externa aktörer?

1.3. Metod och ansvarig nämnd/styrelse

Granskningen avser kommunstyrelsen. Granskningen har genomförts genom intervjuer med nyckelpersoner och genom granskning av relevanta dokument. Funktioner som intervjuats framgår i källförteckningen.

Rapporten är sakgranskad av intervjuade, vilket innebär att de fakta som rapporten hänvisar till är kvalitetssäkrade av de som granskats. Slutsatserna och revisionsbedömningarna ansvarar EY för.

2. Revisionskriterier

2.1. Skollagen (2010:800)

Enligt skollagen ska all utbildning och annan verksamhet som rör barn ha barnets bästa som utgångspunkt. För elever ska det finnas elevhälsa som består av medicinska, psykologiska och specialpedagogiska insatser, där det ska finnas tillgång till skolläkare, skolsköterska, kurator och psykolog. Elevhälsan ska främst vara hälsofrämjande och förebyggande samt erbjuda personal med sådan kompetens att elevernas behov av specialpedagogiska insatser kan tillgodoses (2 kap. 25 § SkoL).

2.2. Socialtjänstlagen (2001:453)

Enligt socialtjänstlagen har kommunen det yttersta ansvaret för att varje enskild erbjuds det stöd och den hjälp som de är i behov av (2 kap. 1 § SoL). Socialnämndens ansvar är att verka för att barn och unga växer upp under trygga och goda förhållanden (5 kap 1 §). Vid åtgärder som rör barn ska vad som är bäst för barnet vara avgörande (1 kap. 2 § SoL). Socialnämndens insatser för den enskilde ska utformas och genomföras tillsammans med honom/henne och vid behov i samverkan med andra samhällsorgan och med organisationer och andra föreningar (3 kap. 5 § SoL). När den enskilde är i behov av insatser både från hälso- och sjukvården samt från socialtjänsten ska kommunen ta fram en samordnad individuell plan tillsammans med regionen, enligt riktlinjer som framgår av socialtjänstlagens 2 kap. 7 §.

2.3. Kommunfullmäktiges mål- och budget 2018–2020

Ett av kommunfullmäktiges mål är "en kommun med god och jämlik folkhälsa". Ett åtagande inom målområdet är att i samarbete med Region Östergötland verkställa åtgärder enligt gemensam handlingsplan för folkhälsoarbetet. Andra åtaganden under kommunmålet är utveckling av fritidsmöjligheter för kommuninvånare och att minska användningen av tobak, alkohol och droger bland unga.

I mål och budget 2018 står det att under 2018 genomförs arbete som syftar till bättre samverkan mellan förskolan, BVC, barnhälsa och den blivande elevhälsan i förskoleklass. Elevhälsan ska fortsätta samverka med socialtjänsten kring samlad elevhälsa på skolorna samt arbeta vidare med en fördjupad samverkan. Det framgår även att samverkan sker mellan socialtjänstens enhet för råd och stöd och myndighetsgruppen för barn och unga samt skolans elevhälsa. Vidare står det i mål och budget att för barn, ungdomar och vuxna inriktas i första hand frivilliga insatser enligt socialtjänstlagen.

2.4. Folkhälsostategi

Kommunfullmäktige antog i september 2018 *Strategi för en god och jämlik folkhälsa i Valdemarsvik 2018–2022*. Syftet med strategin är att peka ut vilka områden som behöver prioriteras för att uppnå kommunens folkhälsomål. Strategin beskriver hur arbetet ska genomföras och organiseras samt vilka fokusområden och inriktningsmål som gäller. Folkhälsostategin är kommunövergripande och gäller för samtliga nämnder, utskott och sektorer. Den är även vägledande för Region Östergötlands lokala verksamheter i Valdemarsvik. I strategin beskrivs kommunens och regionens fem gemensamma prioriterade områden för år 2018–2022:

- ▶ Psykisk ohälsa
- ▶ Kost, kultur och fysisk aktivitet
- ▶ Trygghet
- ▶ Alkohol, narkotika och tobak,
- ▶ Föräldraskapsstöd

I strategin finns en uttalad genomförandeprocess som innebär att det till varje fokusområde ska kopplas mål och delmål till vilka kommunen utarbetar handlingsplaner. Vid tidpunkten för granskningen har så ännu inte skett. De av fullmäktiges övergripande folkhälsomål som bedöms vara relevanta inom ramen för denna granskningen är:

Fokusområde	Mål	Delmål
Psykisk ohälsa	<p>Invånarna i Valdemarsvik ska ha en god psykisk och självupplevd hälsa och välbefinnande</p> <p>Ingen individ ska behöva lida av självskadande beteende, göra försök till suicid eller ta sitt liv.</p>	<p>Öka kunskapen kring psykisk ohälsa och suicid bland medarbetare inom Valdemarsviks kommun och den lokala vårdcentralen</p> <p>Öka tillgängligheten samt förbättra informationen kring det stöd som finns att tillgå för drabbade, professionella och närstående personer vad gäller psykisk ohälsa och suicid.</p>
Trygghet	Öka barn och ungas upplevelse av trygghet hemma och på skolan	Öka barn och ungas upplevelse av trygghet hemma och på skolan
Föräldraskapsstöd	<p>I Valdemarsvik ska alla föräldrar med barn i åldern 0-18 år känna sig trygga i sitt föräldraskap</p> <p>Alla föräldrar ska ha kännedom om vilket stöd som finns att tillgå samt vart det finns information som syftar till att stärka och stötta föräldrar i föräldraskapet.</p>	<p>Ta fram en lokal strategi för hur Valdemarsviks kommun och Region Östergötland ska bedriva föräldraskapsstöd.</p> <p>Utveckla samverkan mellan kommunens och vårdcentralens verksamheter</p> <p>Förbättra informationen till föräldrar kring vilket stöd som finns att tillgå.</p> <p>Utveckla det riktade föräldraskapsstödet (till exempel föräldrar med utländsk härkomst och föräldrar till barn med särskilda behov).</p>

Tabell 1: Utdrag ur *Strategi för en god och jämlik folkhälsa i Valdemarsvik 2018-2022*, fastställd av kommunfullmäktige i september 2018.

Kommunfullmäktige beslutade i september 2018 också att utvecklingsgruppen för det lokala folkhälsoarbetet uppdras att arbeta med självmordsförebyggande arbete. Arbetet ska även innefatta utbildningsinsatser till anställda för att stärka kunskapen om tidiga insatser för att förebygga suicid. Arbetet ska rapporteras till kommunstyrelsen under våren 2019.

3. Insatser för barn och unga med psykisk ohälsa

3.1. Politisk och organisatorisk ansvarsfördelning

Kommunstyrelsen har inom sig fördelat ansvaret för frågor som rör barn och ungas psykiska hälsa på följande sätt:

Politisk instans	Ansvar
Kommunstyrelsen	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Leder och samordnar planeringen och uppföljningen av kommunens ekonomi och verksamheter. ▶ Utveckling av de kommunala samverkansformerna. ▶ Säkerställa att elevhälsan har den kvalitet och de resurser som krävs för att uppfylla nationella mål samt genomföra utbildning enligt hälso- och sjukvårdslag, skollag, personuppgiftslag samt förvaltningslag. ▶ Kommunens ansvar vad gäller planering, samordning och utveckling av folkhälsofrågor.
Stöd- och omsorgsutskottet	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Individ och familjeomsorg. ▶ Stöd till funktionsnedsatta, inklusive psykiska funktionshinder.
Barn- och utbildningsutskottet	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Skolbarnomsorg, förskola och övrig barnomsorg. ▶ Myndighetsuppgifter enligt skollagen. ▶ Samordna <i>Samlad elevhälsa</i>.

Inom förvaltningen är arbetet primärt fördelat mellan olika enheter inom kommunens individ- och familjeomsorg, elevhälsan och de enskilda skolenheterna, både avseende förebyggande och åtgärdande insatser.

3.2. Kommunens förebyggande arbete

Inom skolorna pågår primärt ett arbete för att motverka mobbning. Det sker både genom främjande insatser och genom en särskild trygghetsgrupp som kan stödja och vidta åtgärder om någonting inträffar. Ett annat förebyggande arbete är värderings- och samarbetsövningar. Ett annat förebyggande arbete för att motverka ohälsa av alla slag är det implementerade projektet *Puls* som innebär att eleverna får genomgå högimpulsiv träning de dagar i veckan som de inte har gymnastik. Vidare har skolsköterskorna hälsosamtal med alla elever i åk 4 och i åk 7 och kan då på individnivå ge stöd och råd och vid behov boka in elever för samtal med skolkurator.

Inom utbildningsverksamheten finns för närvarande ett målområde kring att stärka föräldraskapet. Sektorchef beskriver att syftet är att förbättra samverkan mellan skola och hem, så att föräldrar med negativ erfarenhet av skolan inte ska överföra bilden till sina barn. Det sker genom att i högre grad involvera föräldrar i skolarbete och i insatser kring elever i behov av stöd. Genom att skapa en positiv dialog mellan vårdnadshavare och skola finns det större möjlighet för ömsesidigt stöd även i arbetet med barns psykiska hälsa.

Individ- och familjeomsorgens förebyggande insatser bedrivs i huvudsak genom enheten för råd och stöd. Där finns olika former av öppna verksamheter där både barn och deras föräldrar under olika former kan få samtal och rådgivning. Genom familjecentralen och ungdomshälsan möter kommunen föräldrar eller unga som vill ställa frågor eller prata om olika problem. Genom dessa kontaktvägar upptäcks unga som mår dåligt eller riskerar psykisk ohälsa och som kommunen behöver ge annan hjälp och stöd. Kommunen har dock svårt att nå de som inte själva söker stöd.

Den verksamhet som utöver ovanstående lyfts fram av de intervjuade som en viktig aktör i arbetet är kommunens fritidsgård. En ledare på fritidsgården fungerar som samordnare i kommunens drogförebyggande arbete och leder ett nätverk kring detta, vilket uppges ha stärkt relationer och gett förutsättningar för bättre samverkan även i andra sammanhang.

3.3. Kommunens åtgärdande insatser

3.3.1. Individ- och familjeomsorg (IFO)

Inom IFO finns det fyra enheter som primärt möter barn och unga med psykisk ohälsa: enheten för råd och stöd och enheten för öppenvård samt myndighetsenheterna för barn, ungdomar och familj samt socialstöd. Eftersom både bakomliggande orsaker och följder av psykisk ohälsa kan variera finns det inget standardstöd men centrala insatser i sammanhanget är:

Öppna insatser	Biståndsprövade insatser
<ul style="list-style-type: none"> ▶ Familjecentralen, barnhälsan och ungdomshälsan ▶ Föräldrastödsutbildning ▶ Samtalsgrupper för barn och föräldrar 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Familjehem ▶ Kontaktperson/kontaktfamilj ▶ Behandlingshem vid missbruk

Kommunens enhet för råd och stöd har verksamhet som riktar sig till föräldrar med barn 0–18 år, blivande föräldrar och vuxna 18–21 år. Insatserna är öppna och kräver inte något biståndsbeslut. Verksamheten omfattar samtalsstöd och rådgivning kring familjeliv och föräldraskap. Här kan föräldrar få stöd i hur de bemöter barn som mår dåligt. All personal på enheten har tystnadsplikt och all kontakt är kostnadsfri. Inom enheten finns också en samtalsgrupp för barn som mår dåligt, där familjebehandlare träffar barn och föräldrar separat.

Biståndsprövade insatser beviljas efter utredning, i dessa fall vanligen inom enheten BUF. Under 2018 har det inom enheten funnits ett internt fokus på att stärka barnens perspektiv i dessa utredningar. Enheten har haft tematräffar för att utveckla sitt arbetssätt så att barnets vilja och röst ska komma fram i hela ärendeprocessen. Under året har IFO också upprättat en ny blankett för orosanmälan som lyfter fram barnets perspektiv och informerat skolenheterna om arbetet.

Inom IFO finns det en samverkan mellan de olika enheterna som beskrivs vara välfungerande. Enhetscheferna och IFO-chef träffas varannan vecka. Vid dessa träffar diskuteras det dagliga arbetet samt strategiska frågor. Det sker även gruppträffar varje vecka där samtliga medarbetare medverkar vilket beskrivs underlätta möjligheten att lyfta frågor mellan enheterna. Enheten BUF samt enheten för råd och stöd har återkommande möten där kommunikationen mellan enheterna, uppdragsplaner, återrapportering och ärenden behandlas.

Det finns ett gemensamt flödesschema för ärenden inom IFO. Flödesschemat minskar risken för att sekretessen bryts när ärenden flyttas mellan enheter och bidrar till att kommunikationen mellan medarbetare blir bättre. Syftet är att processen ska vara tydlig och nedskriven. Det används även som underlag för att följa upp arbetet på organisatorisk nivå.

3.3.2. Elevhälsan inom skolan

Kommunens elevhälsa riktar sig till alla som går i skolan och erbjuder samtal, råd samt enklare vård. Elevhälsan kan ge remiss till annan vårdinstans om det finns behov. Barn och unga i Valdemarsviks kommun erbjuds barn- och elevhälsa från förskola till och med gymnasiet och består av fyra delar: specialpedagogiskt, medicinskt, psykosocialt och psykologiskt perspektiv. Verksamhetsbeskrivning för barn och elevhälsan blev antagen av verksamhetschef för elevhälsan 2017. I verksamhetsbeskrivningen behandlas elevhälsans uppdrag, ansvarig vårdgivare, relevanta lagrum, samverkan, organisation, systematiskt kvalitetsarbetet etc. Av verksamhetsbeskrivningen framgår att elevhälsans professioner ska samverka och att den ska utövas mellan professioner med externa verksamheter inom stat, kommun och landsting. Verksamhetsbeskrivningen beskriver **samverkan** och den **regionala samverkan** vilka kommer att redovisas i föreliggande rapport. Kommunstyrelsen ska genom ledningssystem fastställa elevhälsans övergripande mål för kvalitet och patientsäkerhet.

Rektor och förskolechef har ett särskilt ansvar för barn och elever i behov av särskilt stöd och ska organisera, leda och samordna elevhälsans insatser på skolan/förskolan så att barn och elever får det stöd de har rätt till. Kommunens elevhälsoarbete sköts nära barnen och eleverna på respektive enhet. Det finns en central samordnare för elevhälsan som ansvarar för kommunövergripande frågor såsom exempelvis att granska och genomföra uppföljningar av kränkningar eller frånvaro.

På central nivå följer elevhälsan upp elevs frånvaro varje månad. Om en elev har en frånvaro på över 20 % tar skolkurator och skolsköterska kontakt med mentorer och klasslärare för att få reda på vad frånvaron kan bero på. Om det är oklart följs det upp ytterligare. Frånvaron kan ofta vara ett symptom på psykisk ohälsa, eller på andra bakomliggande faktorer som bidrar till att barn inte mår bra. Ett annat arbete för att tidigt upptäcka elever med psykisk ohälsa är att skolkuratorer är kända bland elever, för att öka möjligheten att eleverna känner sig bekväma att söka upp kurator för samtal. Skolsköterska eller mentor kan också boka kuratorstid åt elever om de ser behov.

I nedanstående tabell redovisas elevhälsans psykosociala och psykologiska insatser.

Psykosociala insatser	Psykologiska insatser
<ul style="list-style-type: none"> ▶ Samtal med barn, ungdomar och föräldrar, antingen enskilt eller i grupp ▶ Stöd och krishantering ▶ Främjande av likabehandling och förebyggande arbete mot diskriminering, trakasserier och kränkande behandling ▶ Stöd till personal i elevhälsoproblem ▶ Konsultation och handledning ▶ Social kartläggning. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Utredning och bedömning av enskilda individer och/eller grupper ▶ Utbildning/kompetensutveckling av skolpersonal ▶ Utvecklingsarbete på skolor/förskolor ▶ Konsultation ▶ Handledning ▶ Medverkan på skolornas elevhälsoteam.

Det är i första hand skolkuratorer i kommunen som arbetar med psykosociala insatser. Dessa genomförs lokalt på de enskilda skolorna, ofta tillsammans med skolpersonal och elever. När det gäller samverkan kring barn som mår dåligt har kuratorerna en nyckelroll mot socialtjänsten genom att de är den funktion i skolenheterna som i samråd med rektorer upprättar orosanmälningar. Samtliga medarbetare inom skolväsendet har anmälningsplikt vilket regleras i lag. Enligt skolverket kan det dock vara positivt att elevhälsan samordnar med anledning av att denna kan ha en annan kunskap om barnet. Vid orosanmälningar beskrivs det av intervjuad sektorchef vara nödvändigt att föra en bra dialog med det aktuella barnets familj så att föräldrarna känner sig trygga i processen. Skolkurator vid Vammarskolan förklarar att antalet orosanmälningar från skolan har minskat de senaste åren.

Elevhälsan beskrivs ha utvecklats de senaste åren. För Vammarskolan har det inneburit frekventare möten och det beskrivs av skolkurator att det finns en överblick över vilka bekymmer som finns på skolan socialt, pedagogiskt och medicinskt. Elevhälsan träffas en gång per år och följer upp det egna arbetet med syftet att förbättra den egna verksamheten.

Inom elevhälsan finns det en inhyrd psykolog som vid behov kan utreda barn och elever. Verksamheten arbetar med de psykologiska insatserna och arbetar för att främja barns och elevers hälsa, lärande samt utveckling i skolan. Arbetet kan både vara förebyggande och åtgärdande på individ-, grupp och organisationsnivå. Skolpsykologen deltar i den samlade elevhälsan och är även deltagande på elevhälsomöten om dennes kompetens behövs. Skolpsykologens medverkan är behovsstyrd och vid fasta mötestider.

Det finns centralt en anställd skolläkare (40%), en skolsjuksköterska och en skolkurator¹. Skolläkaren är ansvarig för samtliga fyra skolor och har, utifrån delegation från verksamhetschef, det yttersta medicinska ansvaret för elevhälsan. Skolläkare är närvarande på tisdagar och vid samlade elevhälsan samt hälsosamtal/läkarundersökningar. Vammarskolan i centrala Valdemarsvik har en egen skolkurator och skolsköterska på heltid. Tabell nedan visar placeringen av kommunens skolkuratorer och skolsköterskor.

Skolenhet	Årskurser	Kurator och skolsköterskor
Ringarumsskolan	Åk 1-6	Skolsköterska och kurator centralt
Gusums skola	Åk 1-6	Skolsköterska och kurator centralt
Sörbyskolan	Åk 1-3	Skolsköterska och kurator centralt
Vammarskolan	Åk 4-9	Skolsköterska och kurator på plats
Totalt	Totalt finns det två skolsköterskor och två kuratorer i kommunen.	

Det finns tre huvudsakliga forum för intern samverkan kring barn med psykisk ohälsa inom skolverksamheten.

¹ Den skolsköterska som är centralt anställd arbetar även på en friskola som inte redovisas i tabell.

Samverkansforum	Syfte
Skolans elevhälsoteam	Varje skola ska ha ett hälsoteam dit skolans lärare har möjlighet att lyfta individärenden där de ser att eleven behöver mer stöd än vad läraren själv kan ge. De lokala elevhälsoteamen träffas varje eller varannan vecka beroende på skola och ärendemängd. Medverkande är rektor, skolsköterska, specialpedagog och kurator. Rektorer ansvarar för att genomföra möten och stående mötespunkter är elevers frånvaro, trygghet och särskilda stöd. En gång i månaden deltar verksamhetschef för elevhälsan och följer upp beviljade tilläggsbelopp, skolplikt samt likabehandlingsarbete. Vid slutet av varje läsår går elevhälsan igenom det egna arbetet och vad som kan bli bättre. När skolpsykolog, skolläkare och socialsekreterare medverkar i hälsoteamet kallas det den samlade elevhälsan.
Specialpedagogteam	Verksamhetschef för elevhälsan ansvarar för att specialpedagoger i kommunen träffas en gång i månaden i syfte att kvalitetssäkra gemensamt arbete inom professionen. Psykisk ohälsa är inte en central del i deras arbete, däremot kan stöd i skolarbetet för många elever vara viktig bidragande faktor i måendet.
Elevhälsans medicinska insats (EMI)	Verksamhetschef samordnar kontinuerliga träffar inom EMI (skolsköterskor och skolläkare) i syfte att följa upp och kvalitetssäkra EMI.

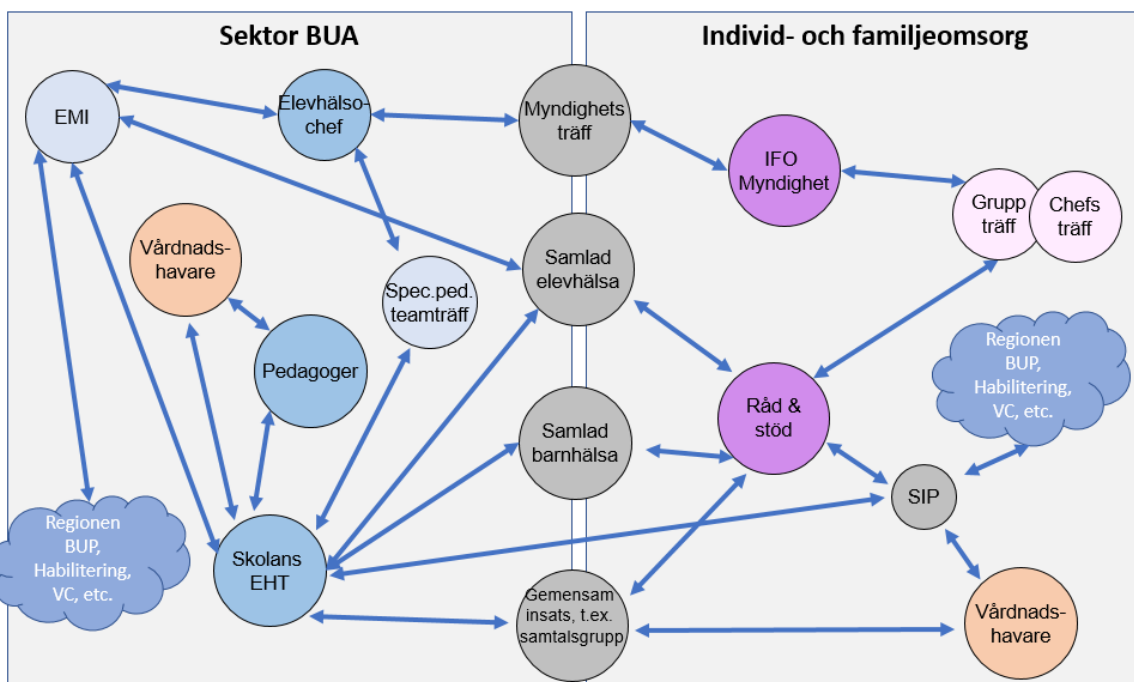
Det lokala elevhälsoteamet och dess samverkan med den pedagogiska personalen beskrivs fungera varierande bra beroende på skolornas olika förutsättningar och på hur väl etablerade rutinerna för särskilt stöd är. En intervjuad kurator beskriver att elevhälsan planerar ett gemensamt förbättringsarbete under vårterminen 2019 med vissa förändringar i strukturen samt informationsinsatser till lärare om vad elevhälsan kan hjälpa till med och i vilket skede insatserna gör bäst nytta. Anledningen till detta är att ju tidigare lärare anmäler desto mer underlättas det förebyggande arbetet, något som i dagsläget uppges variera mellan skolorna.

Intervjupersonerna belyser att det finns utmaningar kopplade till elevhälsans organisation. Vissa otydligheter kan uppstå när kommunens skolkuratorer och skolsköterskor är anställda av olika enheter, men det finns i dagsläget inte möjlighet att ha en anställd kurator och skolsköterska på varje skolenhet enligt sektorchef BUA.

Eftersom en av kuratorerna arbetar med elever på låg- och mellanstadiet och den andre arbetar på högstadiet sker det överlämningar av elever. Det förekommer också ett stödjande arbete mellan skolkuratorerna vid behov och på förekommen anledning, till exempel när det kan finnas skäl att leda könsindelade samtalsgrupper.

3.4. Intern samverkan

Det finns flera former för samverkan mellan IFO och elevhälsan. Nedanstående bild är en visualisering av hur intervjupersonerna beskrivit sina olika nätverk och samverkansgrupper.

Figur 1: Illustration av formaliserad intern samverkan, EY:s bild.

De tre centrala formerna för samverkan består innehållsmässigt av:

Samverkansformer	Beskrivning
Myndighetsträff	Verksamhetschef för elevhälsan träffar 1:e socialsekreterare för IFO samt 1:e familjebehandlare två gånger per månad och gör uppföljningar gällande enskilda elevärenden samt utvecklar samverkan och gemensamt arbete. Det sker inget informationsutbyte om specifika elever eller föräldrar vid dessa tillfällen, med anledning av sekretess. Det sker allmänt informationsutbyte och det behandlas även ekonomisk resursfördelning.
Samlad elevhälsa / barnhälsa	Verksamhetschef för elevhälsan ansvarar för att två gånger per termin samla rektor, skolsköterska, specialpedagog, kurator, skolpsykolog, skolläkare och socialsekreterare. Ibland bjuds även fritidspedagog in att delta. I den samlade barnhälsan deltar förskolechef, specialpedagog, verksamhetschef elevhälsan, förste socialsekreterare IFO och förste behandlingssekreterare från enheten för råd och stöd. Vid dessa tillfällen lyfts och diskuteras vissa elevärenden som bedöms kräva särskild samverkan. Då det är två olika myndigheter som träffas kring enskilda individer, krävs samtycke från vårdnadshavare. Motsvarande samverkan sker för yngre barn som ska börja förskoleklass.
Gemensamma insatser	Efter behov sker gemensamma insatser på operativ nivå. IFO och elevhälsan har för närvarande en gemensam barngrupp för barn i de lägre åldrarna som har svårigheter i familj och skola. Syftet är att uppmärksamma och stödja de barn som behöver det, och i detta sammanhang träffas handläggare eller familjebehandlare barnet och föräldrarna var för sig.

Kontakten och samverkan med socialtjänsten i den samlade elevhälsan beskrivs enligt skolkuratorer vara bra. Det är uppskattat med ett organiserat tillfälle då alla samlas och har möjlighet att lyfta både stora och små frågor, på såväl individnivå som strukturell nivå. Det finns rutiner för att anmäla frågor och att dokumentera vårdnadshavares samtycke. Samordnare poängterar dock att det även utanför dessa forum finns en geografisk närhet till socialtjänsten då de sitter i samma lokaler och att det är enkelt att föra dialog mellan parterna.

Kommunikationen mellan IFO och den centrala elevhälsan beskrivs till stor del fungera bra. Inom ramen för orosanmälningar beskrivs det finnas en etablerad struktur mellan IFO och elevhälsan. Det finns en förståelse för att IFO har en sträng sekretess och att det inte går att

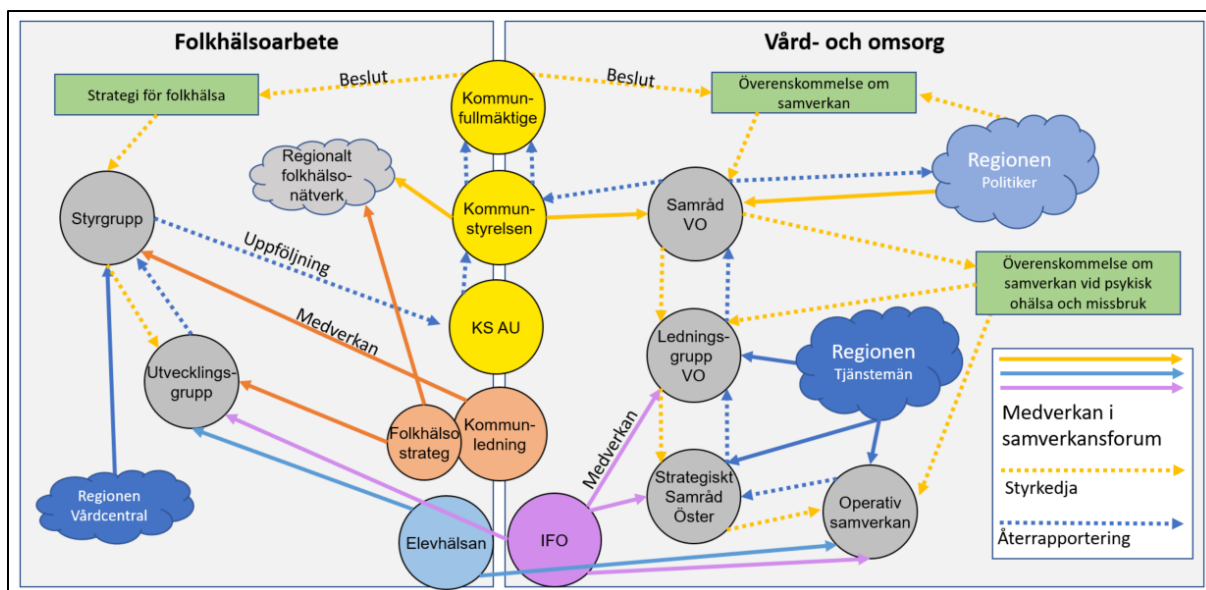
delge elevhälsan all information i individärenden. Samtidigt uppfattar vi att det bland de intervjuade skolkuratorerna finns en önskan om större insyn, till exempel genom att socialtjänsten bekräftar att inlämnade orosanmälningar har tagits emot och att en utredning har påbörjats. Det uppges däremot vara uppskattat att IFO i generella ordalag kan ge råd och vara vägledande åt skolpersonal. Ett exempel är att rektorer kontakter IFO för att få råd om upprättandet av en orosanmälan är behövt eller inte. Det finns önskan från både elevhälsan och IFO om att skolverksamheterna bör involveras i större utsträckning i utredningar kring barn. Processen beskrivs dock vara snabb och det kan vara svårt för berörda funktioner inom skolan att hinna upprätta efterfrågade dokument.

Förutom formaliserade möten inom den samlade elevhälsan sker det löpande samtal mellan verksamhetschef för elevhälsan, enhetschef från BUF och 1:e familjebehandlare. Det finns också en struktur kring att enheten för råd och stöd vid behov ska bjudas in till överlämningar när elever ska gå från förskola till förskoleklass. Vid dessa överlämningar medverkar i övrigt elevhälso- och pedagogisk personal från både överlämnande och mottagande enheter.

De granskade verksamheterna ser ett behov av att fortsatt lära känna varandras roller och förutsättningar. För att stärka samverkan på en operativ nivå genomför IFO informationsinsatser till personal i skola och förskola under hösten 2018. Informationsinsatsen ska fortsättningsvis genomföras en gång per termin och rör lagstiftning, socialtjänstens roll, anmälningskyldighet, hur en utredning går till och hur processen ser ut om ett barn utsatts för övergrepp eller våld. Syftet är att skolpersonalen ska få en uppfattning om IFO:s verksamhet. Det finns en ambition om att framöver även bjuda in och ge denna information till barnavårdscentralen, mödravårdscentralen och fritidsgården för att stärka samverkan på en operativ nivå. Goda relationer och vetskap om vem som är relevant att kontakta i olika fall lyfts som viktigt för all samverkan.

4. Samverkan med Region Östergötland

Samverkan med Region Östergötland är den mest centrala delen i kommunens samverkan med externa parter kring barn och ungas psykiska ohälsa. Samverkan sker på både strategisk och operativ nivå genom ett flertal olika forum och överenskommelser. Nedanstående bild illustrerar de mest centrala delarna i den strategiskt inriktade samverkan som sker. Arbetet kan delas in i två huvuddelar: vård- och omsorg som är olika strukturer för beredning och samråd kring överlappet mellan kommunernas och regionernas ansvar för vård och omsorg samt folkhälsoarbete som utgår från kommunens strategi för en god och jämlik folkhälsa.

Figur 2: Illustration av olika strategiska samverkansgrupper, EY:s bild.

4.1. Samverkan kring folkhälsoarbetet

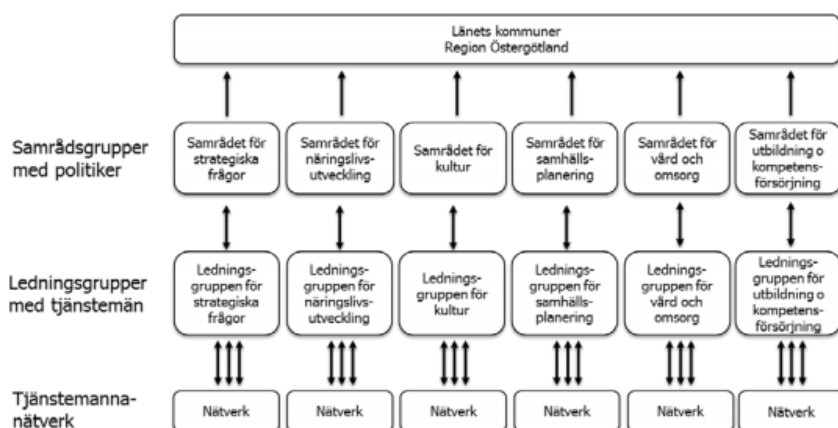
Valdemarsviks kommun har sedan hösten 2017 en anställd folkhälsostrateg. Tjänsten finansieras gemensamt av kommunen och Region Östergötland. Arbetet handlade inledningsvis om att kartlägga behov för att därefter bereda det förslag till folkhälsostrategi som fastställdes av kommunfullmäktige under september 2018. Arbetet med folkhälsostrategin leds av en styrgrupp som består av kommunledningsgruppen tillsammans med chef för vårdcentralen i Valdemarsvik. Som operativ kapacitet finns en utvecklingsgrupp som sammankallas av folkhälsostrateg och består av representanter från berörda ordinarie verksamheter.

Folkhälsostrategen ansvarar för att bereda förslag till handlingsplaner i enlighet med folkhälsostrategin, leda arbetet i utvecklingsgruppen, omvärldsbevaka, sammanställa arbetet i folkhälsobokslut och representera kommunen i ett regionalt folkhälsonätverk där motsvarande tjänster från andra kommuner kan utbyta erfarenheter. Kommunstyrelsen har även utsett en politisk representant till det regionala nätverket.

Handlingsplanerna ska årligen följas upp inom ramen för folkhälsoarbetets utvecklingsgrupp och redovisas för styrgruppen och andra ledningsgrupper och verksamheter inom kommunen och Region Östergötland. Resultat och genomförda åtgärder ska presenteras i ett folkhälsobokslut. Inom området psykisk ohälsa har inga handlingsplaner ännu upprättats och kommunen har vid tidpunkten för granskningen heller inte sammanställt sitt första folkhälsobokslut.

4.2. Samverkan för regional utveckling av vård och omsorg

Region Östergötland och länets kommuner ingick under 2014 ett samverkansavtal om regionalt utvecklingsarbete i Östergötland. I detta avtal slås det fast att det är regionen som ansvarar för att upprätthålla arenor för samråd och samverkan, primärt mellan kommunerna och regionen men också vid behov med andra aktörer. Av avtalet framgår att det ska finnas strategiskt samråd på politisk nivå samt sakområdessamråd inom flera olika sakområden, bland annat hälso- och sjukvård. Formerna och strukturerna för samrådet ska utvärderas i slutet av varje mandatperiod. Under 2019 kommer antalet områden att minska men förändringen påverkar inte samrådet för vård och omsorg.

Figur 3: Samrådsstruktur inom Region Östergötland, ur Region Östergötlands skrivelse *Nya arbetsformer för utvecklad samverkan* (2017)

Samverkansarbetet styrs av beredningen Samråd vård och omsorg (SVO) där politiska representanter från alla huvudmän ingår. Kopplat till samrådet finns en ledningsgrupp (LGVO) bestående av länets social-/vård-/omsorgschefer inom kommunerna samt regionens närsjukvårdsdirektörer, primärvårdsdirektör, hälso- och sjukvårdsdirektör, tjänstemän från regionens ledningsstab samt Länsamordnare för vård och omsorg. Syftet med denna grupp är att samtliga kommuner ska arbeta på ett likartat sätt. Frågor som har varit aktuella i LGVO har bland annat varit psykisk ohälsa samt samverkan med externa parter.

Underställt SVO och LGVO finns ett antal olika tematiska tjänstemannanätverk. Det som berör denna granskning är länsdelsgruppen Strategisk samverkan Öster (SSÖ) där Valdemarsviks socialchef ingår tillsammans med representanter för regionen, och socialchef eller motsvarande för Finspång, Norrköping och Söderköping. Inom SSÖ sker arbete utifrån de prioriterade samverkansområden som den länsövergripande ledningsgruppen har fastställt, bland annat barn och ungdomsuppdraget.

Kopplat till SSÖ finns Operativ Samverkan Öster som är ett antal tematiskt indelade lokala samverkansgrupper. De har ett operativt fokus och arbetar med avgränsade teman. Bland dem finns bland annat en grupp för samverkan kring barn och unga. Gruppen ansvarar för bland annat:

- ▶ Hur de konkreta uppdragen från SSÖ ska genomföras både på kort och lång sikt.
- ▶ På vilket sätt uppdragen ska lämnas vidare till lokala samverkansgrupper eller arbetsgrupper.
- ▶ Hur de olika uppdragen som lämnas vidare till lokala samverkansgrupper eller arbetsgrupper ska följas upp och hur kunskap om dem sprids vidare inom respektive organisation
- ▶ Lämna förslag till SSÖ om nya uppdrag som behöver lyftas fram och eventuellt prioriteras
- ▶ Förbereda och utforma förslag till samverkansavtal, uppdragsavtal
- ▶ Rapportera resultat av uppdrag till SSÖ.

Representanter från Valdemarsviks kommun i OSÖ barn och unga är IFO-chef och chef för elevhälsan. Inom OSÖ behandlas bland annat områden såsom psykisk ohälsa vilket ska brytas ned i målområden med tillhörande handlingsplaner som sedan ska mynna ut i lokala planer i respektive kommun. Det förekommer för närvarande ett särskilt fokusarbete kring suicid som inkluderar både offret, vederbörandes familj och andra som mår dåligt. IFO har en resurs som samordnar arbetet.

Under 2017 genomförde SVO och Utbildningsnätverket, ett nätverk för utbildningsnämndsordföranden, en kartläggning av samverkan kring barn och unga i länet. Rapporten fokuserar på samverkan som involverar minst 2 av de 3 aktörerna hälso- och sjukvård, socialtjänst och skola.

Av rapporten framgår det att när det gäller Valdemarsvik behöver barnens perspektiv och barnens egen röst i insatser som berör dem stärkas. Vidare upplevde kommunen att alla aktörer och verksamheter inom psykisk ohälsa förespråkade förebyggande arbete och samverkan kring tidiga insatser i teorin men att det inte åstadkoms lika mycket i praktiken. De förespråkade en tydligare prioritering av tidiga insatser på alla nivåer. Med bakgrund av denna utvärdering bedömer vi det positivt att IFO Barn- och unga har vidtagit konkreta åtgärder under 2018 för att stärka barnperspektivet samt att elevhälsan har planerat att under våren 2019 genomföra informationsinsatser för att främja tidigare insatser (se avsnitt 3.3.1 och 3.3.2).

För 2018-2019 har SVO tagit fram en arbetsplan. Arbetsplanen godkändes av kommunstyrelsen i Valdemarsvik i augusti 2018. Av arbetsplanen framgår en gemensam målbild för samverkan under perioden, arbetsformer och arbetsområden. I arbetsplanen prioriteras arbetet med sammanhållen vård för barn och unga med fokus på utveckling av första linjens vård samt insatser med bland annat en fortsatt samverkan inom området psykisk hälsa. I det ingår att undersöka möjligheterna att stödja utveckling av 1: a linjen med elevhälsan inkluderad.

För 2018-2022 har LGVO tagit fram en handlingsplan kring *Uppdrag psykisk ohälsa*. Denna handlingsplan är inte densamma som efterfrågas i Valdemarsviks folkhälsost strategi inom fokusområdet psykisk ohälsa. LGVO:s handlingsplan sätter mål inom områdena samverkan och styrning, analys och utredning, implementering och utveckling samt kommunikation inom följande områden:

- ▶ Ledning, styrning och organisation av uppdraget
- ▶ Samordnad individuell planering / Sammanhållen vårdplanering
- ▶ Kommunikation om psykisk hälsa
- ▶ Kompensatoriska insatser
- ▶ Utvecklingsarbete med koppling till ungdomshälsorna
- ▶ Utvecklingsarbete barn
- ▶ Nyanlända barn och ungdomar
- ▶ Unga vuxna
- ▶ E-hälsa ur medborgarperspektiv
- ▶ Somatisk ohälsa hos personer med psykisk sjukdom
- ▶ Levnadsvanor som bestämningfaktor för psykisk ohälsa
- ▶ Hälsöfrämjande skolmiljö
- ▶ Brukar/medborgardialoger om psykisk hälsa
- ▶ Överenskommelse för personer med psykisk funktionsnedsättning och personer med missbruk/beroende
- ▶ Suicidprevention
- ▶ Utvärdering och uppföljning

Inom områdena anges långsiktiga mål för 2018-2022 samt mål för 2018. I handlingsplanen ser vi att LGVO har adresserat flera av de områden som intervjupersonerna inom ramen för denna granskning har beskrivit som problematiska. Bland annat finns målet "Plan för implementering, kommunikation och uppföljning för att etablera SIP som vedertagen arbetsmetod i länets samtliga kommuner och Regionen för alla åldrar och målgrupper. Koordineras med läns gemensamt uppdrag kring samordnad vård och omsorgsplanering." och "Ta fram förslag och struktur för tillgängliga och tidiga insatser för barn och unga t.ex. för samverkan mellan förskola, BHV/BVC, socialtjänst." Några av de mål och åtgärder som beskrivs i handlingsplanen är insatser som har initierats inom kommunen, till exempel fokus på suicidprevention samt barns rätt i fokus inom socialtjänsten, medan andra områden vid tidpunkten för granskningen ännu inte har påbörjats.

4.3. Överenskommelse om samverkan kring personer med psykisk funktionsnedsättning och personer med missbruk

Kommunen har ingått en överenskommelse om samverkan mellan Region Östergötland och de 13 kommunerna i Östergötland avseende barn, unga och vuxna personer med psykisk ohälsa eller psykisk funktionsnedsättning/sjukdom. Denna överenskommelse gäller från och med 2018-01-01 till och med 2021-12-31 och har ersatt två tidigare överenskommelser inom samma område. Överenskommelsen har utarbetats inom ramen för ovan beskrivna samverkansgrupper.

Bland målgrupperna för överenskommelsen finns bland annat barn och unga med en sammansatt psykisk/psykiatrisk och social problematik samt unga med risk- eller missbruk. Enligt överenskommelsen behöver samverkan utvecklas kring dessa målgrupper för att säkerställa att det finns tillgängliga insatser både för barn och för deras anhöriga. Det är viktigt att barn och unga får nödvändigt stöd för att ha en fungerande skolgång, vilket kräver en bra samverkan mellan sjukvård, socialtjänst och skola. Det är huvudmännens ansvar att se till att ge barn inflytande, att be om barnens egen syn på sina behov, samt att ta reda på vad barn anser om det stöd de får och hur det borde utvecklas. Enligt överenskommelsen ska barnens behov och barnperspektivet alltid ligga i fokus.

När det kommer till uppföljning av samverkan ska det ske i samråd med brukar/intresseorganisationer. Det är huvudmännens ledning både på länsövergripande och lokal nivå som ansvarar för uppföljningen. Eftersom den enskilde är i behov av insatser från båda huvudmännen ansvarar både kommunen och regionen gemensamt för att samordna insatserna samt att involvera de relevanta verksamheterna som är nödvändiga i planeringen av vård och andra insatser. I överenskommelsen tydliggörs vilka områden som är kommunens ansvar, vilka som är regionens ansvar samt vilka som är gemensamt ansvar. Fördelningen är inte förhandlad mellan regionen och kommunerna utan är en sammanställning över hur ansvaret är reglerat i den lagstiftning som finns på området (SoL, LSS, HSL, LVU, LVM och Skollagen).

4.4. Samverkan med regionens ordinarie verksamhet

Samverkan förekommer i olika former med regionens linjeverksamhet, både under strukturerade former och mer sporadiskt. Delar av arbetet regleras av OSÖ och delar sker på initiativ från medarbetare inom respektive verksamhet.

Socialtjänsten och skolverksamheten har en gemensam lokal med bland annat öppen förskola. I dessa lokaler finns även regionens verksamheter ungdomshälsan, barnavårdscentral och mödravårdscentral. Tillsammans med vårdcentralen utgjorde de familjecentralen i kommunen. Vårdcentralen har omlokiserats av regionen och med anledning av det finns inte längre samma medicinska kompetens som tidigare fanns inom familjecentralen. Det sker en sporadisk samverkan med vårdcentralen men intervjuade vill upprätta en strukturerad samverkansform. Det beskrivs vara viktigt att finna en tydlig samverkan för att kunna nå de målgrupper som behöver få information och hjälp men som kommunen inte själva möter.

Sektorchef BUA förklarar att förskolan har en samverkan med vårdcentralen i Valdemarsvik och samordnare för elevhälsan har kontakt med barn i förskolan som är i behov av extra stöd. Samordnare för elevhälsan fungerar som en länk mellan kommunens förskolor och regionens verksamheter. Det beskrivs vara ett sätt att säkerställa att inga ärenden "hamnar mellan stolarna" samt för att säkerställa barnens hälsa. Det ska ha getts positiv återkoppling av samverkansparterna avseende att det finns en fast kontaktperson.

En annan lokal samverkan är barnhälsan, där Region Östergötland samarbetar med Valdemarsvik, Norrköping och Söderköping. Inom barnhälsan kan barn som är mellan 6–12 år samt deras föräldrar kan få rådgivning, information och stödsamtal med möjlighet att träffa socio-nom, psykolog och psykoterapeut. Barnhälsan kan erbjuda kortare hjälpinsatser och kan

hjälpa personer som "hamnat mellan stolarna". Intervjuade från IFO förklarar att den egna öppenvårdsverksamheten är viktig men att den inte är avsedd för långsiktig behandling. Även intervjuad skolkurator upplever samverkan med barnhälsan som positiv.

Det beskrivs generellt vara svårt att samverka med BUP med anledning av kommunikationsproblem och hög arbetsbelastning men att det har blivit bättre. Genom psykolog i den gemensamma barnhälsan upplever IFO att de har fått en kontaktväg till BUP och genom det har kommunikationen förbättrats. Det framkommer dock i intervjuer att det har varit svårt att få BUP att komma till SIP-möten trots att de är skyldiga att medverka. SIP är en så kallad samordnad individuell plan och vid mötet ska en sådan upprättas tillsammans med kommunen, landstinget och individen samt vederbörandes närstående. IFO får sällan kallelser till sådana möten från BUP och andra delar av vården som rör barn. Representanter från IFO påtalar vid intervju att det möjligtvis blir lättare att samverka om de lär sig mer om BUP och övriga verksamheter. IFO hänvisar också föräldrar och barn att söka sig vidare till BUP, Barnhälsan och ungdomshälsan på egen hand.

Det finns en pågående samverkan med Region Östergötland avseende habiliteringen. Samverkan beskrivs fungera bra av elevhälsans samordnare och att den bedrivs i en liten skala men att det inte alltid är enkelt att få till samverkan då i en mindre kommun finns inte alltid alla professioner och när det är många olika parter som ska träffas blir det svårt.

En annan gemensam verksamhet är *Barnahus Norrköping* som är en samverkan mellan polisen, Region Östergötland, Åklagarmyndigheten och kommunerna i östra Östergötland avseende barn som blir utsatta för brott. Barnahus är placerat i Norrköping och samverkan beskrivs vid intervjuer som välfungerande. I barnahus finns möjligheter att i en samordnad process genomföra läkarundersökning, polisförhör och kuratorssamtal i de fall då ett barn har utsatts för brott.

5. Samverkan med andra externa aktörer

När det gäller övriga aktörer samverkar Valdemarsvik främst med andra kommuner, för att utbyta kunskap och erfarenheter samt för att dela kompetenser där kommunen inte har behov eller förutsättningar att själva ha anställd personal.

Sektorchef BUA deltar i två externa samverkansgrupper. Ostkantsmötet är en samverkan rörande skolan med fokus på gymnasiet. I arbetet ingår utöver sektorchef också representanter från Forskning och utveckling (FOU) och den centrala elevhälsan. Samverkan syftar till att stödja det systematiska kvalitetsarbetet, genom exempelvis metod för uppföljningar, utbud och budgetfrågor. Psykisk ohälsa berörs inte specifikt inom gruppen men möjligheten till förebyggande och stödjande arbete påverkas av den metodutveckling som diskuteras. Den andra samverkan är ett regionalt skolchefs nätverk som består av skolchefer från samtliga kommuner i Östergötland. Inom ramen för samverkan finns det samverkansavtal och det pågår ett löpande erfarenhetsutbyte, men det finns inget uttalat fokus kring psykisk ohälsa i detta nätverk.

Utifrån intervju med representanter från elevhälsan och granskning av verksamhetsbeskrivning har vi identifierat olika samverkan med externa myndigheter för elevhälsan. Dessa kan delas in i samverkan kring enskilda ärenden och samverkan för kompetensutveckling.

Samverkan kring enskilda ärenden			
Samverkan	Medverkande från kommunen	Arbete	Frekvens
Våld i nära relationer	Skolkurator, skol-sköterska, social-sekreterare	Gruppen behandlar familjevåld och ser över nuläge samt om det finns ärenden som överlappas mellan de olika myndigheterna. Fokus är mot barn. Representanter från polis och vårdcentral deltar även i gruppen.	2 ggr/termin
Ungdomsgruppen	Skolkurator, socialsekreterare	I denna grupp ingår även representanter från fritidsgården, ANDT samordnare samt polis.	1 ggr/månad

Kompetenshögjande samverkan			
Samverkan	Medverkande från kommunen	Arbete	Frekvens
Kuratorsnätverk	Skolkurator	Representanter från Linköpings, Norrköpings och Söderköpings kommuner deltar.	1 ggr/år
SPSM (Specialpedagogiska myndigheten)	Specialpedagog	Syftet med denna samverkan är att ta del av information och erfarenhetsutbyte med övriga specialpedagoger inom området. En gång per år träffas verksamhetschef, specialpedagoger samt förskolechef representanter från SPSM med syfte att diskutera och upprätta avtal kring åtgärder som utgår ifrån verksamheternas behov.	2 ggr/termin
BUP	Specialpedagog	Syftet med det regionala nätverket är att ta del av information och erfarenhetsutbyte från övriga professioner gällande målgruppen samt bidra med egen kompetens.	1-2 ggr/månad
Habiliteringen	Specialpedagog	Syftet med detta regionala nätverk är att ta del av information och erfarenhetsutbyte med övriga specialpedagoger inom området.	1-2 ggr/termin
Samverkan Öst	Verksamhetschef, skolläkare och eventuellt skolsköterska	Är en regional organisatorisk samverkan inom elevhälsans olika områden. Representanter från elevhälsan deltar utifrån verksamhetsansvar och medicinskt ledningsansvar.	Uppges ej.

Samordnare för elevhälsan förklarar att det sker extern samverkan kring elevhälsan i olika former såsom träffar där personal med medicinskt ansvar möts. Det sker en samverkan mellan Söderköpings kommuns centrala elevhälsa och den egna elevhälsan två gånger per år. Vid dessa tillfällen diskuteras olika uppdrag rörande barn och ungdomar samt andra typer av samverkansformer, exempelvis samverkan kring särskolan då Valdemarsviks kommun inte har någon medan Söderköpings kommun har. Samverkan beskrivs av samordnare fungera bra.

Kommunens två skolkuratorer medverkar inte i samma samverkansformer och har därför olika bild av hur samverkan fungerar. En av skolkuratorerna beskriver att samverkan i en grupp fungerar bra och i en annan grupp har det förekommit svårigheter i samarbetet. Den samlade elevhälsan samverkar med kommunerna i östra Östergötland (Finspång, Norrköping och Söderköping). Denna samverkan sker två gånger per termin. Centralt anställd skolkurator har tagit kontakt med Söderköpings kommun för att inleda en närmare samverkan för utbyte av idéer och diskussion.

6. Kommunstyrelsens uppföljning

Av kommunstyrelsens protokoll framgår att en ledamot av styrelsen deltar i region Östergötlands samråd för vård och omsorg. Ledamoten lämnar information från nätverket vid flertalet sammanträden. Vid samråden har bland annat en arbetsplan för år 2018–2019 och rutiner arbetats fram. Det framgår av protokollen att inför den nya mandatperioden lämnas ett antal pågående frågor, såsom en prioriterad fråga om utvecklingen av ungdomshälsan. Kommunstyrelsen har även tagit del av årsberättelse för samrådet.

Folkhälsostategi återspeglar till kommunstyrelsen på en övergripande nivå, i första hand till arbetsutskottet som sedan lyfter vissa ärenden till kommunstyrelsen.

IFO redovisar till två utskott: det sociala myndighetsutskottet samt stöd och omsorgsutskottet. Det finns en upprättad struktur inom sektor stöd och omsorg för uppföljning enligt representanter från IFO. IFO ger information och underlag till det sociala myndighetsutskottet. På dagordningen finns det informationspunkter där utskottet hålls uppdaterade om aktuellt läge i sektorn och där utskottets ledamöter har möjlighet att ställa frågor eller begära information kring områden de vill veta mer om. Återspeglning från samråd har förekommit vid olika tillfällen under 2018.

I barn- och utbildningsutskottets internkontrollplan för år 2017–2018 finns kontrollområdet skolplikt. Tidigare i denna rapport har det lyfts fram av intervjuade att elevers frånvaro från skolan kan vara en anledning till eller konsekvens av psykisk ohälsa. Det sker en uppföljning av elevers frånvaro och bakomliggande orsaker. Skolkuratorer har koll på elevernas frånvaro och rapporterar detta till barn- och utbildningsutskottet.

Åtterrapporering och uppföljning sker i övrigt inom ramen för delårs- och årsredovisning. Någon särskild utvärdering eller åtterrapporering har inte skett inom området under 2018.

7. Svar på revisionsfrågor

Syftet med granskningen är att bedöma om kommunstyrelsen säkerställer en ändamålsenlig och effektiv intern och extern samverkan kring barn och unga med psykisk ohälsa eller risk för psykisk ohälsa.

Fråga	Svar
<p>Har kommunstyrelsen fastställt mål, riktlinjer eller andra styrande dokument för sina verksamheter avseende samverkan kring barn och unga med psykisk ohälsa?</p>	<p>Delvis. Kommunfullmäktige antog i september 2018 <i>Strategi för en god och jämlik folkhälsa i Valdemarsvik 2018–2022</i>. I strategin definieras ett antal fokusområden till vilka det framöver ska kopplas mål och delmål samt handlingsplaner. Vid tidpunkten för granskningen har styrgruppen för folkhälsoarbetet ännu inte fastställt den planerade handlingsplanen för fokusområdet psykisk ohälsa. Vår bedömning är att det är rimligt sett till hur kort tid som har gått sedan strategin fastställdes. Det är dock viktigt att kommunstyrelsens arbetsutskott följer upp att arbetet sker som planerat och att det snarast utarbetas mätbara mål som är till stöd i både uppföljning och genomförande.</p> <p>På operativ nivå finns i viss utsträckning verksamhetsbeskrivningar och flödesscheman beskriver samverkan mellan kommunens verksamheter. Dessa har inte fastställts av kommunstyrelsen.</p> <p>Kommunstyrelsen har godkänt Region Östergötlands Samråd vård och omsorgs arbetsplan för 2018–2019. Planen innefattar en gemensam målbild för samverkan under 2018–2019, arbetsformer och arbetsområden. Arbetsplanen beskriver att fokus ligger på sammanhållen vård för barn och unga med fokus på utveckling av första linjens vård och insatser med bland annat en fortsatt samverkan inom området psykisk hälsa. I det ingår att undersöka möjligheterna att stödja utveckling av 1: a linjen med elevhälsan inkluderad.</p> <p>Inom samverkansstrukturen för vård och omsorg har en omfattande handlingsplan kring psykisk ohälsa tagits fram som gäller perioden 2018-2022. Den är fastställd av ledningsgruppen för vård och omsorg som är ett tjänstemannaorgan. Kommunstyrelsen</p>

	<p>bör förvissa sig om att den beaktas i kommunens arbete med folkhälsoplaner för att försäkra sig om att frågorna hanteras effektivt.</p>
<p>Finns det fastställda samverkansavtal och överenskommelser mellan kommunen och regionen?</p>	<p>Det finns sedan 2014 ett samverkansavtal kring regionalt utvecklingsarbete, som bland annat omfattar området vård och omsorg, vilket styr hur det gemensamma strategiska arbetet är organiserat. Samråd sker på både politisk nivå och tjänstemannanivå, både länsövergripande och indelat i tematiska länsdelsgrupper. Samråd vård och omsorg har en arbetsplan för 2018–2019 som beskriver mål och insatser. Formerna utvärderas varje mandatperiod och vissa förändringar träder i kraft under 2019. Vår bedömning är att avtalet ger en god grund för att kommunen och regionen ska kunna träffa överenskommelser och hantera problem som uppstår i det dagliga arbetet.</p> <p>När det gäller operativ samverkan finns det överenskommelser mellan kommunen och regionen kring personer med psykisk funktionsnedsättning och kring personer med missbruk. De riktar sig inte särskilt till barn och unga som målgrupp men omfattar även dessa. Vår bedömning är att överenskommelsen är ändamålsenlig och innehåller relevanta områden avseende både strategi, struktur, ansvarsfördelning och uppföljning. I granskningen framgår dock att utförandet brister. Kommunens medarbetare upplever svårigheter i att komma i kontakt med rätt professioner inom regionen, framförallt avseende barn- och ungdomspsykiatri och habiliteringen. Att säkerställa tillgängliga insatser är ett viktigt målområde i överenskommelsen. Vi har dock sett att frågorna har adresserats inom samrådsstrukturen och lyfts in i LGVO:s handlingsplan för psykisk ohälsa för 2018-2022.</p>
<p>Bedrivs det en ändamålsenlig och effektiv samverkan mellan de verksamheter som har ett direkt ansvar för barn och ungas psykiska hälsa?</p>	<p>Delvis. Det finns en struktur för samverkan på ledningsnivå som möjliggör att nödvändiga överenskommelser utarbetas och ingås. Kommunstyrelsen har i samverkan med regionen vidtagit åtgärder för att stärka det strategiska folkhälsoarbetet, genom införandet av en strategi, en samordnarfunktion samt en struktur för mål och handlingsplaner. Arbetet har dock ännu inte kommit igång kring det tema som denna granskning berör. Kommunstyrelsen behöver säkerställa att arbetet fortgår enligt plan. Samtidigt finns det flera olika överenskommelser och handlingsplaner på området som träffats inom ramen för den regionala samverkansstrukturen. Det är viktigt att kommunstyrelsen värnar om en tydlig ansvarsfördelning här så att arbetet kan ske på ett effektivt och samordnat sätt.</p>

	<p>Mellan kommunens egna verksamheter ser vi att det finns olika former av sektorsövergripande möten som möjliggör en kontinuerlig dialog kring både övergripande frågor och individärenden. Samsyn finns kring värdet av samverkan men vissa praktiska och kommunikativa problem förekommer. De verksamheter som har varit föremål för denna granskning ser ett behov av att fortsatt lära känna varandras roller och förutsättningar.</p> <p>I granskningen har vi noterat att det finns åtgärder i LGVO:s handlingsplan för psykisk ohälsa 2018 som berör kommunen men där vi inte har sett resultat eller pågående aktiviteter. Det är viktigt att kommunstyrelsen förvissas sig om att det finns en rimlig balans mellan resurser för strategiskt arbete och kapacitet för genomförande av planerade åtgärder, både när det gäller lokala och länsgemensamma aktiviteter. Kommunstyrelsen måste ta ett aktivt ansvar för att verksamheten ges förutsättningar att arbeta i enlighet med de överenskommelser som ingåtts.</p>
<p>Finns det strukturer för att övriga verksamheter som möter barn och unga ska kunna bidra till förebyggande insatser?</p>	<p>Delvis. I kommunens samverkansstruktur ingår utöver skola och socialtjänst även fritidsgården. Någon struktur som omfattar övriga fritids- eller kulturverksamheter förekommer ej och inte heller någon organiserad samverkan kring frågan med ideella föreningar som mottar kommunens stöd.</p> <p>Kommunens individ- och familjeomsorg genomför under hösten 2018 ett informationsarbete som riktar sig till personal inom skola och förskola. Information behandlar bland annat socialtjänstens roll samt samverkan och orosanmälningar från förskola och skola. Det finns en ambition om att i framtiden bjuda in barnavårdscentralen, mödravårdscentralen och fritidsgården för att erhålla denna information eftersom även de bedöms vara i behov av bättre kunskap.</p>
<p>Är styrelsens uppföljning och interna kontroll tillräcklig för att säkerställa ändamålsenliga arbets- och samverkansformer mellan kommunens olika enheter samt mellan kommunen och externa aktörer?</p>	<p>Delvis. Kommunstyrelsen har inte efterfrågat någon uppföljning eller utvärdering av de egna verksamheternas samverkan på lokal nivå. Kommunstyrelsen har däremot löpande tagit del av information från det regionala samrådet för vård och omsorg.</p> <p>I de överenskommelser som ingåtts med regionen kring personer med psykisk ohälsa eller missbruk framgår hur samverkan ska följas upp samt vilka områden som är prioriterade för uppföljning de kommande åren. I planeringen framgår att stöd till barn och unga med psykiatrisk problematik kom-</p>

mer att vara ett särskilt prioriterat uppföljningsområde under 2019, där gemensam uppföljning ska ske av region och kommuner.

Valdemarsvik 2019-02-11

Nina Högberg
Verksamhetsrevisor
EY

Carl Nilsson
Verksamhetsrevisor
EY

Källförteckning

- ▶ *Handlingsplan Uppdrag Psykisk Ohälsa*, LGVO Region Östergötland 2017-10-12.
- ▶ *IFO Övergripande bild av socialtjänstens arbete internt och externt*, powerpointpresentation från IFO till revisorerna daterad 2018-02-12.
- ▶ Kommunfullmäktiges Mål och Budget 2018 – 2020
- ▶ Kommunstyrelsens sammanträdesprotokoll 2018-06-11
- ▶ Kommunstyrelsens sammanträdesprotokoll 2018-08-13
- ▶ *Nya arbetsformer för utvecklad samverkan mellan Region Östergötland och länets kommuner för Östergötlands utveckling*, Region Östergötland ledningsstaben, 2017-04-12.
- ▶ Reglemente för Kommunstyrelsen
- ▶ Samråd vård och omsorgs arbetsplan 2018–2019
- ▶ Samverkansformer kring barn och unga i Östergötland
- ▶ Strategi för en god och jämlik folkhälsa i Valdemarsvik 2018–2022 – 2018-09-03
- ▶ Verksamhetsbeskrivning – Barn och Elevhälsan i Valdemarsviks kommun 2017-11-10
- ▶ Folkhälsorapport – Kartläggning av folkhälsan i Valdemarsvik 2017 (fokus på elevenkäten "Om mig" årskurs 8)
- ▶ Valdemarsviks kommuns information om stöd och omsorg för barn, ungdom och familj (intranätet): <http://www.valdemarsvik.se/sv/Publik/Stod--Omsorg/Barn-ungdom-och-familj-2/Har-kan-du-fa-hjalp-och-stod-2/>
- ▶ Samverkansavtal om regionalt utvecklingsarbete i Östergötland – mellan Landstinget i Östergötland och Östergötlands kommuner
- ▶ Överenskommelse om samverkan mellan Region Östergötland och kommunerna i Östergötland kring personer med psykisk funktionsnedsättning och personer med missbruk 2018–2021
- ▶ <https://vardgivarwebb.regionostergotland.se/Startsida/Verksamheter/Narsjukvarden-i-ostra->
- ▶ [Ostergotland/Kommunsamverkan/SSO/](https://vardgivarwebb.regionostergotland.se/Startsida/Verksamheter/Narsjukvarden-i-ostra-Ostergotland/Kommunsamverkan/SSO/) - 2018-11-08
- ▶ <https://vardgivarwebb.regionostergotland.se/Startsida/Verksamheter/Narsjukvarden-i-ostra-Ostergotland/Kommunsamverkan/OSO-Barn/> - 2018-11-08
- ▶ <http://www.valdemarsvik.se/barnhalsan> - 2018-11-20

Intervjuade

- ▶ IFO – chef
- ▶ 1:e socialsekreterare enheten för barn och unga
- ▶ Folkhälsostrateg
- ▶ Sektorchef Barn, Utbildning och Arbetsmarknad
- ▶ Samordnare för den centrala elevhälsan
- ▶ Skolkurator Ringarum, Gusum och Sörby
- ▶ Skolkurator Vammarskolan